

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

lentacv-||la noui testamenti Cardi.||nalis sancti Xisti.||

Cajetan, Thomas

Colonie, 1526

VD16 V 1243

In septimo. Tractantur tria.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34421

Ientaculi septimi questio prima.

Incipit septimum Ientaculum: in quo tractantur tria.

taculum: in quo tractantur tria.

Currunt Septimo in hac solennitate paschali tria. **Primum** est apud Lucam euangelistam de duobus discipulis euntibus in Emaus oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent. **Secundum** est unde scitur quod Thomas tetigit manus et latus Christi, ut doctores affirmant. **Tertium** quod in his diebus legitur ex Apoc. ca. v. dignus est agnus qui occisus est accipere dominitatem.

Circa Primum (oculi autem eorum tenebantur etc.) dubium occurrit an sit sermo de oculis corporis an de oculis anime. Quod enim sit sermo de oculis corporeis, ex eo apparet quod si corporalibus oculis intuiti fuissent ipsum Christum, quum haberent ex pristina conversatione sensitiuam notitiam eius, videndo cognouissent eum non minus tunc quam ante resurrectionem, unde ex hoc ipso quod videntes ipsum non cognouerunt eum, habetur quod aliquod impedimentum in eorum corporali visione erat quod fiebat ut videndo non cognoscerent ipsum sicut prius videndo cognouerant.

Quod vero sit sermo de oculis mentis, ex duobus apparet. **Primo**: quia illi tunc oculi detenti sunt ne eum agnoscerent quod postea aperti sunt in fractione panis: sed in fractione panis sunt aperti oculi interiores: ergo de illis mentes dixerat euangelista quod oculi eorum tenebantur.

Secundo ex eo quod non sufficiens impedimentum cognitionis Christi allatum fuisset ex impedimento visionis

3
Tentaculi septimi questio prima. Ixxvii

corporalis. Nam per sensum auditus restabat sur-
ficiens via ad cognoscendum Christum: audiendo
liquidem propriam ipsius vocem dum loqueretur
in via et aperiret illis scripturas, cognoscere pote-
rant imo debebant, ipsum esse Christum: sicut ante
passionem cognouissent ipsum voce si audissent i-
psium loquentem in nocte, absque hoc quod videret ipsum.
Unde ex hoc quod neque audiendo ipsius vocem co-
gnouerunt ipsum esse magistrum suum, insinuatur
quod interiores erant illi oculi qui tenebantur ne agno-
scerent eum: nihil enim spectat ad oculos corpore-
os cognoscere personam aliquam per auditum proprie vocis

Ad hoc Dicitur, quod sine dubio de utrisque ocu-
lis verificantur verba euangeliste: prin-
cipalis tamen euangeliste intentio ad interiores o-
culos referri videtur. Declaro singula.

Quod enim oculi corporei discipulorum teneren-
tur ne agnoscerent eum, ex verbis Marci euangeli-
ste clarius percipitur. Nam Marcus explicat quod
Christus duobus discipulis euntibus in villam ostē-
sus est in alia effigie, ubi manifestatur quod in oculis
corporeis ambulantium discipulorum ostendebat
non propria Christi effigies sed alia: quam Lucas
insinuat ex verbis discipulorum fuisse effigiem peregrini,
cum dixerunt, tu solus peregrinus es in Hierusalem.

Aliam autem effigiem intellige, non quod aliquam fi-
guram aeream unius peregrini formauerit dominus
coram oculis illorum (quoniam dominus seipsum eis mon-
stravit) neque quod in oculis discipulorum aliqua egritu-
dinis seu illusionis species facta fuerit, qua impedi-
ta fuerit visio colorum et figure ipsius Christi (quoniam nul-
la ad hoc ratio ducit) sed quod facies Christi immu-

Ientaculi septimi questio prima

tabat tam diaphanum medium q̄ oculos discipulorum non s̄m omnem dispositionem quam habebat, sed secundum aliquid sic ⁊ s̄m aliquid nō. Verbigratia, immutabat secundum aliquid suoz lineamentorum, oculoz, nasi, frontis. ⁊c. ⁊ secundum aliquid non: aut secundum aliquid coloris sui ⁊ secundum aliquid non. Et sic apparebat in alia effigie, ⁊ sic apparebat peregrinus: non per formam seu figuram alteram, sed per subtractionem immutationis secundū omne quod s̄ue figure seu coloris erat: hinc enim apparentia fit alterius. Et parua huiusmodi varietas in immutando sufficit ad alienā effigiem apparentam ⁊ ad non apparentam propriā quoniam species visibilis sic deficiens ab integritate obiecti representat non talem faciem, nō tales oculos, ⁊c. ac per hoc representat alienam effigiem. Constat autem hoc fuisse in potestate ipsius Christi: in cuius potestate erat efficere vt etiam presens non videretur. Et sicut non miramur corpus Christi gloriosum non immutasse oculos corporeos discipuloz quatenus erat lucidum, ita non est mirandum q̄ non immutauit oculos istorum duorum secundum omnem dispositionem sui vultus. Ex hac ergo subtractione immutationis immutabantur oculi discipulorum ad videndum Christum non sub propria effigie, ⁊ ad indicandum ipsum peregrinum. Et in hoc consistit impedimentum quo oculi eorū corporei tenebantur ne enim agnoscerent. Et hec q̄ ad impedimentum iudicij secundum corporalē visionem sufficere videntur.

¶ Sed quō auditus iudicij impeditū fuerit vt non discernerint vocē Christi, non videtur similis rō.

Tentaculi septimi questio prima lxxviii

Nam fictioni simile videtur, q̄ vox Christi aliter immutauerit auditū eorū q̄ formata ab ipso Christo fuerit, aut q̄ s̄m aliquid immutauerit & s̄m aliquid non. Vnde rationabiliter intelligimus: q̄ sicut homines qui sciunt varijs loqui linguis, diuersimode loquuntur dum diuersis vtuntur linguis, et sicut qui personam alienā fingunt loquendo ita q̄n q̄ loquuntur vt a non videntibus eos putentur illi esse quorū personam fingunt in loquendo, ita multo magis dñs Iesus diuersis modis loq̄bat̄ & non s̄p loquebat̄ mō quo p̄suetus erat loq̄ añ passionē, seruato tamen eodē idiomate. Et sic istis duobus discipulis aliter locutus est quā consueuerat ante passionem: ita q̄ vox nō sonabat ipsum Christum ex hoc ipso q̄ non erat illo modo formata quo consueuerat formari ante passionem.

Et q̄ hoc ita sit ex euangelio Joannis accipere possumus: dum eodem resurrectionis die Christus dominus a maria Magdalena non est primo cognitus in voce, dum ei dixit: mulier quid ploras, quem queris? & quasi statim est ab eadem cognitus in voce, dum dixit ei Maria. Ex hoc enim q̄ in secunda voce tam breui cognouit eū, & in prima pliorē non cognouerat eum, accipimus q̄ primā vocem Christus formauit quasi alienam, s̄m autē more solito ante passionē: & p̄terea statim Maria cognouit eū. Ex hac em̄ solita & cognita Chri voce, a Maria cognitus ē: & nō sufficienter ex hoc q̄ nominauit eā p̄prio noīe: nā si s̄m priorē vocē q̄ estimabat hortulan⁹, dixisset nomē p̄riū, Maria non habuisset rōnem cognoscendi eum, s̄ interrogandi vñ me nosti, ex q̄ estimabat illum hortulanum esse.

Ientaculi septimi questio prima

Sed dum audiuit suauissima illa voce magistri sui quā solita erat audire, vocari se nominatum habuit sufficientissimā rōnem cognoscendi eū. ¶ Sic ergo duobus istis discipulis dñs nec propriā effigiē subtrahendo aliqd̄ immutationis corporalib⁹ oculis monstrauit, nec solitā vocem auribus eoz̄ proposuit. Et propterea interiores oculi eoz̄ tenebatur ne agnoscerent eū: ita q̄ pars interior cognoscitiua nō habebat ex parte sensuū vn̄ iudicaret illū hominem esse Chriſtū: qm̄ nec p̄ sensum auditus nec per sensum visus offerebāt sensibilia offerentia indiuiduū Chriſti. ¶ Præter hanc aut̄ causam alia extabat cā impediens oculos internos, s. minus bona dispositio mentis eoz̄, quā ipsimet cōfessi sunt dicēdo, nos aut̄ sperabamus, quāq̄ Chriſt̄s reprehēdit dicens, o stulti et tardi corde, &c. ¶ Dinc̄ em̄ merebant̄ vt dñs nec per visum nec p̄ auditū se eis aperiret. ¶ Dinc̄ etiam merebant̄, vt dū aperiret eis scripturas, ad huc non cognoscerent eum.

¶ Et p̄ hec patet scdm̄, s. q̄ principalis intētio enā geliste est loq̄ de oculis interioribus, q̄ ex tot partibus tñbantur ne agnoscerēt eū: nam vt dictū est, tenebantur ex parte visus corporei, et ex pte auditus corporei, et ex pte desperatōis stultitię et tarditatis. ¶ Et hi sunt q̄s fateri oportet aptos in fractiōe panis: si pro q̄a fractio panis non p̄comitanter s̄ casualiter p̄currit ad hoc q̄ illi cognoscerent Chriſtum. Concurreret siquidē fractio panis concomitanter si non ex ipsa fractione panis, sed dū frāgeret Chriſtus panē discipuli cognouissent ip̄m, hoc est, si dū frangeret panē, figura chrīi immutasset oculos illorū sm̄ se totā, et sic apti dicerēt oculos eoz̄ corporei.

Ientaculi septimi questio prima Ixxix

Sed hec expositio dissonat a plano euāgelij sensu: nō em̄ replicatū eēt q̄ uarrauerūt aplisq̄ cognouerūt eū i fractione panis, si fractio panis ꝓcomitāter solū ꝓcurrisset: ita em̄ potuissent dicere q̄ cognouerunt eū in benedictione panis, aut in acceptiōe aut in porrectione eiusdē sicut dixerūt in fractione: qm̄ Ch̄s non solū fregit, sed accepit, sed benedixit, sed porrexit panē. Quocirca explicando solū fractionē causam denotauerunt cognitionis. ¶ Et licet euāgelista non explicet modū quo fractio panis causauit i eis cognitiōē Ch̄risti, attē ex hoc ipso q̄ ponit fractionē ipsam fuisse causam cognitionis, insinuat miraculū aliquod in illa fractione interuenisse: puta q̄ manibus frāgebat sicut alij castello incidunt: et hoc tanq̄ consuetū fieri a dño an̄ passionē, mouit eos ad cognoscendū ipm̄ esse Ch̄m. Ex eo em̄ q̄ isti duo discipuli narrauerunt apostolis quō cognouerunt eū in fractione panis, manifeste intelligitur modū aliquē interuenisse in illa fractione quo cognouerūt illi ipm̄ esse Ch̄ristū Jesum, nā nō dicit eos narrasse q̄ cognouerūt eū, sed quō cognouerunt eum, nec dicit quō cognouerunt eū absolute, s̄ determinat in fractione panis. Illud igit̄ aduerbiū quō determinans cognitiōē in tali motu ad cognoscendū, s. in fractione panis, incitat nos ad intelligendū interuenisse i illa fractione panis, modum aliquē dño Jesu ch̄risto proprium, ex quo discipuli cognouerunt ipsum esse dominum Jesum.

¶ Et licet de hoc mirabili actu fractionis q̄ fuerit Ch̄risto ꝓsuetus an̄ passionē euāgelia, nō expresse testent̄, ex hoc tñ̄ textu et ex euāgelio Joannis non irrationabiliter sumit̄. Ex hoc q̄dem textu non solū

Ientaculi septimi questio secūda

quia tanq̄ solitus Iesu Chusti actus duxit istos discipulos in Chusti cognitionem, sed etiā ex eo q̄ isti discipuli narrauerunt apostolis quō cognouerunt in fractione panis: tanq̄ attestātes actionē Chusti propriam ⁊ ex consuetudine notam omnibus discipulis. Quasi dicerent, nos cognouimus ipm̄ certa cognitione, quum vidimus ipm̄ frangere panē more solito vt scitis q̄ consueuerat frangere. Ex euangelio aut̄ Joannis, nam Joā. vlti. qñ ad mare tiberiadis Chustus post resurrectionē manifestauit se discipulis, ad insinuandum per hunc consuetum actum Chustum puer satum cum discipulis dicitur ⁊ venit Iesus, ⁊ accepit panem ⁊ dabat eis et piscē similiter. Nec em̄ verba ad id tendere videntur, q̄ Chustus tam panem q̄ piscem diuidebat discipulis proprijs manibus: non enim integz panem neq̄ integrum piscem illis dabat. Vnde ⁊ signanter euangelista apposit li similiter: vt declararet q̄ simili modo dabat piscem quo dabat panem, hoc ē, q̄ ita manibus frangebatur piscē sicut frangebatur panem. Nec de primo.

Circa Secūdum, de tactu Thome ratio dubitandi est, quia in euāgelio nō legimus Thomam tetigisse. sacri aut̄ doctores sp̄ali Leo ⁊ Greg. tactū affirmāt interuenisse. **Ad hoc** Dicitur, q̄ ex verbis domini recitatis in euangelio Joannis intelligitur Thomam tetigisse, nam per actum videndi scavit euangelista huiusmodi tactum. Quod non voluntarie dicimus, sed pluribus euangelistis manifeste habemus. Apud Lucam nāq̄ dñs ipso die resurrectionis dixit discipulis: palpate

Ientaculi septimi questio secūda lxxx

et videre, quia spiritus carnem et ossa non habet.
Vbi li videte non visionē corporalem significat, s; certificationē cognitionis ex tactu ita q; dicēdo palpat et videte, dicebat palpate et certificate vos.

Apud Joannē q; dominus dixit Thomae: infer digitum tuum huc et vide manus meas, non enim digito videre poterat manū, s; digito certificare se poterat de fissura clavi in manu; et p;terea dicens infer digitū tuū huc et vide, dicebat infer digitum tuum et certificare. Nec euangeliste vsurparunt vidēdi vocabulum ad designandā certā cognitionē, sed vsuratum loquendi modum sequuti sunt: consuevim; enim videndi verbo vti non solum ad significandum corporalem visionē aut intellectualem, sed etiam ad significandum certam cognitionem s; in quēcunq; sensum. Et videtur hic vsus deriuatus ex certitudine sensus visus. Vñ et in psal. dicitur de sensu gust; spiritali gustate et videte quoniam suavis est dominus.

Et hoc ergo q; in hoc proposito ipse domin; vsus est videndi verbo ad significandam certā cognitionem s; tactum, tam ad apostolos alios apud Lucam in die resurrectionis q; ad Thomā apud Joannem post octo dies, consequens est vt affirmate domino, quia vidisti me Thomae credidisti, affirmata sit certificatio secundum tactum: que per verbum vidēdi significata et oblata ab ipso Christo erat. Ita q; dicendo quia vidisti me credidisti dixit, quia tangendo certificatus es credidisti. et. Unde patet ex euangelio haberi q; Thomas tetigit, et p;terea confessus est credendo, dominus meus et deus meus. Nec de secundo.

Ientaculi septimi questio tertia.

Circa Tertium dubitanci ratio est, quia
Christus dñs ab eterno fuit deus:
nec per mortem desijt esse deus: nam tot⁹ de⁹
ns erat in sepulchro, ⁊ totus de⁹ erat in inferno cū
anima Christi. Quomodo ergo post resurrectionē
suam de eo dicitur, q̄ dignus est accipere diuinitas
tem, quasi non haberet illam.

Ad hoc Breuiter dicit, q̄ accipere dicimur
aliquid non solum si de nouo accipi
mus illud, sed etiam si prius illud habentes de nouo
utimur. Vnde ⁊ habens gladium dicitur acci
pere gladium quando de nouo utitur illo.

Et iuxta hunc sensum dñs Iesus licet ab eterno fu
erit deus, ⁊ nunq̄ desierit esse deus: quia tamē post
resurrectionem suam vsurus erat diuinitate sua ma
nifeste, quam sub passibili carne tanto tempore oc
cultam tenuit, ⁊ ex merito passionis sue debebatur
sibi manifestatio glorie sue (vt apost. ad Philip. ij.
dixit) ideo dignus post resurrectionem suam dicit
accipere diuinitatem non ad de nouo habendum il
lam, sed ad manifestum vsus illius, qui vsus vsque
ad diē iudicij quo manifestissime apparebit omi
bus deus extenditur. Nec de tertio ⁊ tota hac
parte. Bude sabbato in albis. M.D. xiiij.

Incipit octauum.